

BIBEL

EN TIDNING FRÅN SVENSKA BIBELSÄLLSKAPET • NR 2/2019

Att lära sig
läsa och skriva
ger inflytande

Bibelöversättning
kräver
superkrafter

Blomstrande
tider att boka
bibelresa

Utmaningarna
är många, men
målet är ett

VÄXANDE TILLGÅNG

Krafttag gynnar världens nya bibelöversättningar

FOTO: JOYCE VAN DE VEEN

Bibellansering och olika satsningar på läskunnighet går ofta hand i hand. Nu satsar vi på alfabetisering i Ghana! / sid 4

Hur går bibelöversättning egentligen till? Hur jobbar översättarna? / sid 6

I Indien finns tusentals språkvarianter – en utmaning för indiska översättare. / sid 8

”

I mitt arbetslag i Solberga pastorat tycker vi att det är viktigt att föra vidare Bibelns berättelser. Därför har vi byggt upp ett Bibel-äventyrsteam med sex instruktörer. / sid 15

Apropå bibelöversättning

BILD: ANDERS PARSMO

”I bobegogynnonnonelolsosenon ...”

FOTO: DAG SMIEMO

Bibeln på nord-samiska släpps

Bibelsällskapen i Finland, Norge och Sverige samarbetar sedan lång tid tillbaka kring en översättning av Bibeln till nordsamiska. Det handlar om en nordsamisk helbibel (GT och NT), som kan ersätta den gamla översättningen från 1895. Översättningen har gjorts av modersmåls-talare i nära samarbete med forskare i samiska språk. Den 23–25 augusti 2019 kommer denna översättning att under högtidliga former lanseras i Kautokeino (Nordnorge). Det är helt naturligt att det officiella mottagandet sker i de delar av Sápmi som ligger norr om polcirkeln.

”När jag kom in på lagret och såg alla biblarna vi skulle föra vidare ut i Syrien kände jag mig som den rikaste personen på jorden! Mitt hjärta ville spricka av glädje allteftersom folket fick sina biblar.”

George Andrea
Ledare för det syriska bibelsällskapet, Aleppo

En tia till bibelpapper blir en kinesisk bibel

Nu pågår kampanjen för bibelpapper till Kina. Tio kronor kostar papperet till en kinesisk standardbibel. Vi i Sverige får hjälpa till med papperskostnaderna så att bibeltryckeriet i Nanjing kan hålla tryckpressarna i gång. Tack för alla bidrag!

3,3

MILJONER KINESISKA BIBLAR FICK TRYCKERIET I NANJING TILLSTÅND ATT TRYCKA 2018. FLER BEHÖVS!

FOTO: MATILDA GÖRANZON

I slutet av augusti 2019 axlar prästen Anders Göranzon rollen som ny generalsekreterare för Bibelsällskapet. Han presenterar sig i nästa nummer av Bibel.

FOTO: TAMARA BELLIS

Swish – så kommer tidningen!

Även du som ger en bibelgåva via Swish i mobilen får tidningen Bibel som en givarbonus. Alla medlemmar och aktiva givare får tidningen för information och fördjupning.

Storverk utförs med planering, tid och resurser

Hur lyckades de genomföra detta? Frågan hänger i luften när man står vid pyramiderna utanför Kairo, eller tänker på människans första steg på månen, eller imponeras av långa brobyggen. Allt man kan göra med en dator bjuder också på fascination. Hur blev det möjligt?

Det korta svaret är oftast god planering, tillräckligt med tid och mycket resurser. När vi samarbetar, lägger ihop våra tillgångar och arbetar mot ett tydligt mål kan vi uppnå saker som liknar mirakler.

Detta nummer av Bibel lyfter fram bibelöversättning i världen. Just nu börjar vi greppa en vision om att halvera bibelfattigdomen under de närmaste 20 åren. 1 200 översättningsprojekt ska fullbordas, vilka möjliggör för 600 miljoner människor att få tillgång till Bibeln på sitt eget hjärtas språk. Vad kan ett så djärvt och omfattande projekt kosta?

SVARET ÄR ATT DET KOSTAR MINDRE än vad som kom in till återuppbyggnaden av pariskatedralen Notre-Dame under första dagen efter branden i april. Men vårt uppdrag att dela Bibeln vidare får bäras av många givare och bibelvänner över tid. Lägg därtill kunniga arbetare i bibelsällskapen form av översättare, lingvister och datatekniker som får slita i flera år för att alla bibelöversättningar ska bli klara. Det krävs stora uppoffringar av understödjare och medarbetare.

Om vi bryter ner siffran för översättningskostnaderna kanske vi i Sverige ska ta på oss rollen att ansvara för tio översättningar. Fördelat på olika kyrkor och givare blir det mer gripbart. Tänk att få vara med och ge Guds ord till en hel folkgrupp, på deras hemspråk! Jag ser det som ett möjligt mirakel – om vi hjälps åt att nå målet.

Anders Blåberg
Generalsekreterare

”Just nu börjar vi greppa en vision om att halvera bibelfattigdomen under de närmaste 20 åren.”

Anders Blåberg

BIBEL
SÄLLSKAPET

Svenska Bibelsällskapet arbetar för att Bibeln ska översättas, spridas och användas. Vi är en del av världens största bibelrörelse som heter United Bible Societies, UBS. Via UBS arbetar vi tillsammans med 149 andra bibelsällskap för att göra världens mest lästa bok ännu mer känd och tillgänglig.

Tidningen BIBEL ges ut av Svenska Bibelsällskapet

Ansvarig utgivare:
Anders Blåberg
anders.blaberg@bibeln.se

Redaktör/layoutare:
Lotta Ring
lotta.ring@bibeln.se

ISSN 2000-7752

Omslagsbild:
Pen Tsai

Tryckeri:
Lenanders, Kalmar, 2019

Besöksadress:
Bangårdsgatan 4 A, Uppsala

Postadress:
Box 1235, 751 42 Uppsala

Telefon:
018-18 63 30

Mejl:
info@bibeln.se

Org nr 802000-3292

Webbplatser:
www.bibelsallskapet.se
www.bibelbutik.se
www.bibeln.se

Ge en gåva
Välkommen att ge en gåva till Bibelsällskapets arbete! Använd något av numren nedan.

Swish 123 900 62 63
Pg 90 06 26-3
Bg 900-6263

90 SVENSK
KONTO INSAMLINGS
KONTROLL

ATT LÄSA OCH SKRIVA

Alfabetisering i Ghana

Cirka 69 procent av Ghanas 18,8 miljoner invånare betecknas som kristna. Två områden, där befolkningen talar språken esahie och gurune, berörs av det nationella bibelsällskapets nya satsning på alfabetisering. Det hänger samman med att det också släpps nya bibelöversättningar på språken.

Ghana har naturresurser som guld, bauxit, kakao och timmer vilka exporteras i stora mängder, men den ekonomiska vinsten går främst till utländska aktörer. Alfabetisering är också det första steget på vägen mot att ge lokalbefolkningen på landsbygden en starkare röst för att kunna påverka utvecklingen av området och fördelningen av landets resurser.

FOTO: CHARLES ADU-TWUMASI

Nu startar ett läs- och skrivprogram i Ghana där vi för första gången arbetar med stöd från SIDA via Svenska Missionsrådet. Tillsammans med bibelsällskapet i Ghana fokuserar vi på två specifika områden där nya bibeltexter släpps på språken esahie och gurune, men läskunnigheten bland befolkningen är låg.

Bibelsällskapet i Ghana vill inte bara dela ut biblar. Befolkningen ska kunna läsa dem också. Genom att öka läskunnigheten i fattiga områden som Sehwi och Gurune där mindre än 20 procent av den vuxna befolkningen kan läsa, drömer bibelsällskapet om att se hur människor tar sig ur fattigdom och förtryck, och i förlängningen blir engagerade bibelläsare.

ATT LÄRA SIG LÄSA och skriva som vuxen är något som jag inte kan föreställa mig. Jag minns hur jag satt vid min bänk i första klass och kämpade med att få till bokstäverna i min skrivbok, men i övrigt har jag inget minne av att jag lärde mig att läsa. En dag fanns det bara där.

I vår del av världen tar vi ofta läsningen för given. I stora delar av världen ser det inte ut så. Man beräknar att det finns 800 miljoner vuxna i världen som inte kan läsa. I och med den globala utvecklingen hamnar dessa människor ohjälpligt på efterkälken.

VÅREN 2019 LANSERAS Bibeln på språket esahie, talat av 330 000 personer, i norra delen av den västra provinsen i Ghana, Sehwi Wiawso. Folket där kan antligen höra Bibeln på sitt hjärtas språk. De gurunetalande har fått Nya testamentet. Men de flesta kan inte läsa Bibeln själva. Genom ett läskunnighetsprogram vill Svenska Bibelsällskapet tillsammans med bibelsällskapet i Ghana hjälpa den vuxna befolkningen i båda områdena så att de själva ska kunna läsa sina biblar.

Jag brinner för det här, för jag tror att Guds ord kan förändra människors liv.

MEN HUR VIKTIGT är det att kunna läsa? Det är faktiskt livsviktigt, och det handlar inte bara om bibelläsning. De som inte kan läsa har inte samma förmåga till abstrakt tänkande och kan därför inte ta till sig information lika bra, enligt sam-

Bibelsällskapet i Ghana samarbetar med kyrkorna och utbildar lärare och erbjuder läsklasser för vuxna. Det är aldrig för sent att sätta sig i skolbänken.

”Ungdom i dag vänder sig bort från sin kultur och sitt språk. Det faktum att Bibeln på esahie har gett oss ett skriftspråk hjälper oss att stärka vår kultur och stoltheten över våra traditioner. Vi önskar att vi ska kunna börja undervisa i esahie på våra skolor.”

**Pastor Francis Tenakwa Baidoo,
Adventistkyrkan,
Sehwi Wiawso**

stämmiga rapporter, bland annat från SFI och skolverket. Det kan gälla till exempel information om aids, hälsa och nya jordbruksmetoder. När man lär sig läsa blir arbetsminnet bättre och minnesförmågan påverkar det allmänna tänkandet, beslutsfattande och förmåga att bedöma olika situationer. Människor som inte kan

läsa har svårare för att kritiskt ifrågasätta. På så sätt underlättar läskunnighet den demokratiska utvecklingen och skapar självständiga individer.

DET ÄR INTE LÄTT att bekämpa fattigdomen i de områden där läs- och skrivkunskapen är låga. Men det går att göra något. Om någon visar vägen, ger verktyg och motiverar kan man förändra människors levnadsvillkor.

Genom översättandet av Bibeln skapade man ett skriftspråk för esahie, vilket aldrig tidigare har funnits. Att esahie nu är etablerat i skrift ger språket och därigenom också människorna en starkt identitet.

SÅ VAD INNEBÄR det för människor att få lära sig läsa och skriva? I det större sammanhanget är fördelarna så enorma att de knappt går att ta in. Möjligheten att få ett arbete ökar. Hälsan blir bättre, spädbarnsdödligheten minskar och fattigdomen sjunker.

Utbildning är det första steget om ett område ska kunna utvecklas. Om föräldrarna lär sig att läsa och skriva, kommer de att förstå vikten av att skicka barnen till skolan, och de kommer att kunna hjälpa sina barn med skolarbetet.

FÖR MÅNGA KAN bibelläsningen vara en stark motivation att lära sig läsa och skriva, vilket leder till både praktisk och andlig utveckling.

Men tänk också på vad det innebär för den enskilda människan som lär sig att läsa. Tänk att få ett språk som förmedlar, förklarar och beskriver! Läsning stimulerar själen, för att inte tala om hur mycket vi kan lära oss genom att läsa.

Äntligen finns biblar på esahie och gurune. Nu börjar nästa stora utmaning, att undervisa och träna dem som ännu inte kan läsa. Programmet man följer är beprövat och smidigt. Det inger hopp.

// MAGNUS WINGÅRD

FOTO: JOYCE VAN DE VEEN

Augusta Chassola med sin son Jose i knäet får hjälp av vännen Julia Nangueve att för första gången läsa Bibeln på sitt modernmål umbundu.

I Angola är portugisiska det officiella språket, men umbundu är ett av de närmare 40 bantuspråk och khoisanspråk som också talas i landet. Augusta är så glad över sin nya bibel och hämtar gärna kraft i Psaltaren.

Sjubarnsmamman Julia är en trogen bibelläsare. Hon hittar vägledning för sitt liv i Bibeln och beskriver Skriften som en far som hjälper henne att gå rak. Utan Bibeln förlorar hon balansen.

BIBELN TILL ALLA

Hur går det till att översätta Bibeln? Från önskan till färdig bibelöversättning

Varje ny bibelöversättning ska läsas av människor, inte bli en skrift som samlar damm i ett arkiv. De översättningar som bibelsällskapen i United Bible Societies tar sig an sätter därför i gång först när lokala kyrkor och samfund uttrycker en önskan om en ny översättning. Kyrkornas engagemang garanterar att biblarna blir använda. Men hur går arbetet till?

BIBELSÄLLSKAPENS UPPDRAG är att göra Bibeln översatt, känd och använd. Människor ska få tillgång till Bibeln på ett språk de förstår och kan ta till sig, och den ska inte kosta mer än de kan betala. Det är

en av grundprinciperna. Nuförtiden satsar man även på att göra bibelöversättningar tillgängliga digitalt.

BIBELÖVERSÄTTNING ÄR EN förutsättning för bibelläsning och engagemang. I Sverige pågår bland annat arbete med samiska bibelöversättningar, men i år har vi även lovat att stödja översättarteam i Indien, Kenya, Moçambique och Zambia.

Många bibelsällskap arbetar också utifrån ett brett holistiskt synsätt med omsorg om sina medlemmar och deras primära behov, men kärnan är ändå alltid Bibeln.

Att översätta Bibeln är en enorm uppgift. Långt innan ett översättningsprojekt kan sättas i gång måste man ägna en hel del tid åt viktiga förberedelser och planering.

Uppdragen kan handla om förstagångsöversättningar på minoritetsspråk, revisioner av tidigare översättningar, eller kanske översättningar för att de befintliga har blivit föråldrade och förlegade vad gäller

språk och tolkning. Då börjar översättarteamen oftast om helt från början och utgår från grundtexterna på hebreiska, arameiska och grekiska.

När man sätter i gång med en bibelöversättning måste

man ha klart för sig vem bibelöversättningen är avsedd för, speciellt om det redan finns tillgängliga översättningar. Hur ser målgruppen ut? Är språket i redan befintliga översättningar föråldrat? Återspeglas den aktuella bibelforskningen? Är det unga människor som är i behov av en ny, fräsch översättning? Eller människor med låg nivå av läskunnighet? (Läs- och skrivprojektet som vi stödjer i Ghana är ett exempel på hur man logiskt följer upp användandet av en ny bibelöversättning där läsförmågan är låg.)

NÄR MÅLGRUPPEN VÄL är definierad kan översättarteamet utveckla principerna bakom översättningen. Det sker utifrån vilka kyrkor och delar av samhället som är intresserade och om de kan åta sig att stödja projektet. Ett bibelsällskap kan nämligen inte utföra bibelöversättning i ett vakuum. Det måste finnas ett engagemang från kyrkor och läsargrupper. Det gäller att bygga goda relationer.

Vissa parter kommer att kunna bidra genom att göra bibelöversättningen tillgänglig, andra genom att hjälpa till att granska utkast, ytterligare andra genom att testa texterna på framtida läsare.

Det kan skifta hur lång tid en ny bibelöversättning tar, men man kan räkna med 10–15 år. Det arbetet får inte vara förgäves. Det händer också att ett språk bara talas och saknar ett skriftspråk. Då måste översättare och lingvister skapa ett skriftspråk innan själva översättandet börjar.

ETT ÖVERSÄTTARTEAM kommer att samla på sig mer erfarenhet ju längre processen fortskrider, men framför allt behöver de utbildning innan själva översättningsarbetet påbörjas.

I Sverige finns många gånger kompetenta personer som kan sätta i gång ganska snart efter en introduktion, men ibland är startsträcken längre för dem som ska börja det digra arbetet.

Tack vare teknikens utveckling har även de digitala lösningarna för bibelöversättning gått framåt. Det finns ett särskilt program som heter Paratext där man kan fylla skärmen med pågående översättningstext, grundspråken och andra referenser. Även om översättarna sitter på olika orter kan de gå in och göra korrigeringar i samma text via sina datorer.

Översättarna behöver utbildning i hur de ska arbeta med programvaran, samarbeta och föra processen framåt och justera varandras arbete – utan fatala missöden. Även om de är mycket kunniga i bibelvetenskap och teologi ska de också kunna olika översättningsmetoder med hänsyn till den stora mängd olika texter som tillsammans bildar Bibeln.

VI FINNER MÅNGA olika genrer bland böckerna i Bibeln, och texterna kommer från olika tider och kulturer. Vilka är de viktigaste begreppen i olika delar av Bibeln? Hur uttrycker man olika genrer av Bibeln genom språket?

Under sin första etapp av bibelutbildningen växer översättarna samman till ett lag som drar nytta av varandras styrkor.

Till exempel kommer en del att vara duktiga på att översätta poesi, andra på att översätta texter med en argumenterande struktur, något som förekommer rikligt i Paulus brev. Andra klarar att spetsa till ordspråken i översättningen så att de matchar originalen.

Att översätta Bibeln handlar inte bara om kunskap, det handlar också om att vara villig att lära av varandras kritik.

NÄR TEAMET ÄR REDO att börja översätta måste de planera vilka bibelböcker de ska översätta först och vilka de ska ta i ett senare skede. Ofta brukade man börja med Nya testamentet, men det är inte alls lika självklart längre. Efter en ordentlig målgruppsanalys kan det mycket väl vara så att Ordspråksboken eller Psaltaren är ett mer strategiskt val. Behov och kulturell kontext måste få styra. Ofta publicerar man enkla särtryck under resans gång.

ARBETET MED DE bibliska böckerna fördelas mellan översättarna. När en bok har översatts recenserar minst en annan person från teamet texten.

Alla texter granskas internt innan de förs vidare, och de kan få snurra flera varv mellan översättarna. Sedan går texterna till externa granskare, ofta med kompetens rörande en specifik del av Bibeln, eller i biblisk tolkning eller översättningsmeto-

dik. Även kyrkliga företrädare får säga sitt. Det är vanligt att man tar in stilister som ser över språket. Erkända författare är ofta villiga att bidra med och föreslå förbättringar på det här stadiet i processen. All denna externa granskning kräver en hel del organisation och tar sin tid.

Sist men inte minst bör de framtida läsarna vara inblandade. När testgrupper ur målgruppen provläser och ger feedback är deras synpunkter väldigt värdefulla för översättarteamet.

Det finns även nya former av översättningsprojekt där man experimenterar med ”crowdsourcing” där vem som helst kan bidra med idéer och inlägg, och översättarna försöker dra så mycket nytta som möjligt av läsarnas reaktioner.

UNDER ÅREN kommer översättarteamet att utveckla sin egen stil. Det är viktigt att de stilistiska skillnaderna mellan översatta böcker är tydliga men inte blir bredare än skillnaderna mellan böckerna på källspråken.

Av den anledningen är en stilistisk redaktör ibland inbjuden att gå igenom alla de översatta texterna ännu en gång i slutskedet av projektet. Speciellt i sammanhang där översättningsgruppen är liten och där det inte finns så många experter att tillgå förser United Bible Societies översättarteamet med en konsult eller rådgivare. Denna person antar rollen av en tränare som hjälper teamet med kvalitetskontroll av översättningen utifrån alla aspekter.

MEDAN ÖVERSÄTTARTEAMET och granskarna gör sitt arbete under åren är det viktigt att det nationella bibelsällskapet håller engagemanget levande kring den nya översättningen bland väntande församlingsmedlemmar. Det kan de göra genom särtryck, digitala smakprov och ljudinspelningar. Till slut är alla texter klara och det är dags för sättning, tryckning och bibellansering. Dags för bibelfest! Att för första gången få ta del av Bibeln på ett språk man förstår och kan ta till sig är ofta en mycket speciell upplevelse.

// **LOTTA RING**

692

SPRÅK HADE HELA BIBELN
TILLGÄNGLIG I JANUARI I ÅR.
SIFFRAN ÖKAR.

INDIEN SLIPAR PÅ TEXTERNA

Översättningskonsulten stöttar med varmt hjärta sina indiska översättarkollegor i deras arbete. Även om arbetet är ett kall för flera av dem behövs en rast och lite skojande ibland.

Välkommen att stödja arbetet med bibelöversättning via Bg 900-62 23 eller Swish 123 900 62 63. Tack!

FOTO: JOSH WANN

Indien är ett färgrikt land med cirka 1,34 miljarder invånare, och man räknar med en kristen befolkning på ca 2,5 procent. Indiens bibelsällskap utmanas i det multireligiösa samhället präglat av ekonomiska klyftor och en mångfald av språk, traditioner och motsättningar.

MAN RÄKNAR MED att det talas 1 652 erkända språk och dialekter i Indien. Bibelsällskapet satsar på bibelöversättning på flera av minoritetsspråken, och vi i Sverige får vara med och stötta teamen ekonomiskt.

En representant på det indiska bibelsällskapets huvudkontor är försiktig med vad han berättar. Flera av översättarna lever i ett utsatt läge, vilket vi måste ta hänsyn till i rapporteringarna. Men han är viss om att de nya översättningarna behövs.

– Bibelsällskapet i Indien har namn om sig att vara ”Den indiska kyrkans tjäna- rinna”. På de platser där en ny kyrka för en språkgemenskap växer fram vill kyrkans ledare att Bibeln görs tillgänglig för dem. De klarar ofta att hålla gudstjänsterna på sina egna språk, men när det kommer till själva bibelläsningen sker det olyckligtvis

på statens eller provinsens officiella språk. Församlingsborna känner att något saknas i gudstjänsten. De hör inte Guds ord på sitt modersmål. Även om det råder motsättningar i samhället växer den indiska kyrkan i snabb takt, och fler bibelöversättningar är nödvändiga, berättar han.

I ETT INDISKT översättningsprojekt på minoritetsspråk är det oftast två eller tre kvalificerade teologer som kommer med ett första utkast av texten. Sedan kopplas en granskningskommitté in bestående av minst en äldste, pastorer, en språkvetare, en grammatiker, en lärare, en kvinnorepresentant och en ungdomsrepresentant.

De samlas under helgerna för att slipa på texterna för att få exakthet och överensstämmelse med grundtexterna, men också för att få ett naturligt flyt i språket. Det är viktigt att ordföljd och satser klingar harmoniskt för att bibeltexten ska bli

använd och omtyckt. Översättarna arbetar heltid och utkasten till texterna färdigställs i snabb följd. Men medlemmarna av granskningskommittén kan bara ställa upp under helgerna när de är lediga.

Att hålla samman medlemmarna i en kommitté i 10 till 15 år är en svår utmaning eftersom argumentation inom gruppen om diverse teologiska eller språkliga frågor engagerar på djupet. Det uppstår både enighet och oenighet.

– Våra översättningskonsulter besöker teamen och uppmuntrar dem att få arbetet klart så snart som möjligt. Vi närvarar självklart vid lanseringen, och vi kan vittna om att alla exemplar av en första utgåva går åt som smör i solsken och att nästa tryckbeställning sker så gott som omedelbart, säger representanten nöjt.

90 procent av 77 indiska projekt använder datorprogrammet Paratext, men tio procent av projekten hanteras manu-

ellt, och där de teamen befinner sig är arbetsvillkoren inte lätta. Klimatet är hårt i bergen. Elektriciteten är sällan pålitlig. Det finns inga egentliga vägar, och internetuppkopplingen är dålig och tidvis obefintlig.

– Så vi bjuder in dessa översättarteam till våra bibelcenter ett par gånger om året. Där har vi ordentlig utrustning.

DET FINNS FLERA avdelningar inom indiska bibelsällskapet som arbetar med bibelengagemanget när en översättning är lanserad.

Man vill även inkludera hörsel- och synskadade och icke läskunniga. Ytterligare projekt riktar sig till kvinnor, flyktingar, föräldralösa, migranter etc.

– Vi skissar ständigt på idéer för att nå ut med Skriften. Youtube och digitala lösningar underlättar också uppdraget.

// LOTTA RING

Ledamoten håller i Nya testamentet på sitt språk, men den tomma handen visar att Gamla testamentet ännu saknas.

Datorprogrammet Paratext är nästan varje bibelöversättarens viktiga hjälpreda.

FOTO: BRUCE MILLAR

Folkets bibel växer fram

Vill ge hopp i hårt drabbat Moçambique

– Emakuwafolkets kristna lever under hårt tryck och förföljelse, och gör vi inte något riskerar de att helt försvinna, säger Lazaro Chivita, projektledare på Moçambiques bibelsällskap som stödjer folkgruppen genom att ta fram en ny bibelöversättning.

PÅ AFRIKAS sydöstra kust ligger Moçambique, en självständig stat sedan 1975 då den inhemska befolkningen tog över efter det portugisiska kolonialväldet. Under 16 år pågick sedan ett inbördeskrig som krävde mer än en miljon människors liv. 1994 hölls det första demokratiska valet. Sedan 2017 har de centrala och norra delarna av Moçambique haft politisk instabilitet med

Särtryck av nya bibelöversättningar på minoritetsspråken har strykande åtgång när de släpps.

beväpnade bakhåll och mord. Människor har tvingats från sina hem, bort från de platser där det fanns skolor och sjukhus, till ställen där de inte kan försörja sig. Konsekvenserna av detta är våld, brottslighet, svält och hemlöshet, för att inte tala om den ökande mängd människor som helt

utblottade har förlorat allt hopp om att någonsin kunna återvända till sina hem. Nu har även cyklonerna Idai och Kenneth lamslagit landet med ytterligare ödesdigra konsekvenser för befolkningen.

LANDET UPPLEVER trots allt en väckelse, och behovet av en ny översättning som ersätter den gamla är stort. – Vi måste få fortsätta vårt arbete med detta projekt så att vi inte sviker folkets förväntningar och förtroende. Att Bibeln finns på deras modersmål hjälper alla som är märkta av krig och katastrofer. Bibelordet ger tröst. Och vi får inte förlora någon av alla dem som kommer till kyrkan och söker hopp, säger Lazaro Chivita.

Nu arbetar tre översättare och 13 granskare med översättningsprojektet för emakuwa. Inte mindre än sju miljoner människor i provinserna Nampula, Zambezia, Cabo-Delgado, och Niassa är berörda. Översättarteamet arbetar på ett litet kontor i sta-

den Nampula där språket emakuwa talas. De använder sig av datorprogrammet Paratext, vilket underlättar arbetet, och snart är de i mål.

– Vi närmar oss slutfasen, men än så länge saknar vi medel för sättning och tryckning. Vi är beroende av andras hjälp för att lyckas och tror att vi kan räkna med andras stöd. Samarbetet kring bibelöver-

39

OLIKA SPRÅK TALAS I MOÇAMBIQUE.

sättningen blir ju till en sådan välsignelse för andra! Detta var Petrus ord i Apostlagärningarna 3:6: "Silver och guld har jag inte, men vad jag har, det ger jag dig. I nasarén Jesu Kristi namn: stig upp och gå!" Vi tror att våra vänner i Sverige kan få oss att stiga upp och gå, med hela Bibeln till emakuwafolket, säger Lazaro Chivita.

// LOTTA RING

– Be för översättarnas hälsa, säger Gift Nyirenda, översättningsdirektor på bibelsällskapet i Zambia, och be att vi klarar resorna till alla referensgrupper nu när bibelbilen håller på att ge upp! Jag har precis frågat honom om det är något särskilt han och teamet behöver i arbetet med den nya bibelöversättningen till språket nyanja.

NYANJA, ÄVEN känt som chewa, är ett språk i bantu-familjen. Nyanja är det mest talade språket i Zambia efter engelska. Chewa-folket, i östra provinsen, talar oftast en blandning av Chichewa och nyanja, medan nyanja talas i huvudstaden Lusaka och andra städer. Även Chewas grannstammar använder nyanja för daglig kommunikation.

Detta gör den nya bibelöversättningen extra intressant och viktig, eftersom den kommer att förstås av en stor, och växande, del av befolkningen.

– DET ÄR NÄSTAN chockerande hur många i Lusaka som inte längre kan tala sitt eget stamspåk. I stället har nyanja blivit deras stamspåk. Nyanja är ett språk som förenar, även om det bara talas av 1,5 miljoner människor, säger Gift Nyirenda.

Vårt att notera är att även militär och polis brukar använda sig av nyanja.

DE UTMANINGAR som översättningsprojektet står inför varierar från att betala kontorshyror till att betala hållbara löner till översättar-

Översättningsdirektor Gift Nyirenda från Lusaka (stående) arbetar ofta med nyanja-översättaren Emmanuel Mwale i Katete.

teamet. De perioder det varit ont om pengar måste de hitta på andra sätt att försörja familjerna på, men motivationen att slutföra bibelarbetet är fortfarande stark.

– En sak som också oroar är bristen på tillförlitliga transportmedel när vi besöker byar för att prata med hövdingar och referensgrupper för att få deras kulturperspektiv och åsikter. Vi har en och samma bil för sju projekt, och vi kan inte lita på att den fungerar.

– Förutom att projektet har materiella behov behöver vi översättare förböner. Uppgiften är stor, och vi känner ansvaret väga tungt, säger Gift.

Att hitta lämpliga bibliska begrepp eller bibliska uttrycksätt på nyanja som läsarna kan förstå utifrån sin referensvärld är också en utmaning när fauna, flora och levnadssätt är annorlunda.

– Men Gud bär oss, och det känns dessutom väldigt glädjande när testläsare av texterna ger positiv feedback!

TROTS DE utmaningar som teamet står inför finner de personlig inspiration i Bibeln, som missionsbefallningen, Matt 28:19, "Gå därför ut ..."

– Genom bibelöversättandet deltar vi i spridningen av Guds ord, och vi uppmuntras av det

faktum att Gud alltid är med oss genom utmaningarna, säger Gift.

HUR SER vardagen ut för en bibelöversättare i Zambia?

– Översättarna brukar ha dagar när var och en av dem gör sin egen uppgift, och

"Det är så glädjande när testläsarna ger positiv feedback."

Gift Nyirenda, översättningsdirektor

andra dagar när de arbetar tillsammans och gör interna kontroller. Just nu sitter de vid diskussionsbordet på kontoret för att gå igenom varje bok som är redo för teamgranskning efter individuellt arbete med utkast. Ibland samtalar de också över internet när det är nödvändigt att diskutera något med exegeten eller när översättningskonsulten kontrollerar arbetet. Detta kräver naturligtvis en pålitlig internetuppkoppling, vilken kan variera, berättar Gift.

ÖVERSÄTTARTEAMET består av översättarna Emmanuel Mwale och Rupiah Phiri, exegeten DT Banda, digitala specialisten Grem Kapasa och översättningsdirektor Gift.

– Vi är säkra på att nyanja-översättningen kommer att vara Bibeln för folket. Den kommer att underlätta arbetet med att dela Guds ord bland de nyanjatalande, eftersom bibelutgåvan kommer att förbättra möjligheten att förstå frälsningsbudskapet.

// LOTTA RING

Hårdsatsning

Språk används för att kommunicera och är därför på sätt och vis gränslösa. Det märks bland annat på språket igikuria som talas i både Kenya och Tanzania, vilket gör att två bibelsällskap får hjälpas åt med den första helbibeln på igikuria. I år stödjer vi det kenyanska översättarteamets insatser.

KURIAFOLKET LEVER i både Kenya och Tanzania. I Kenya uppgår kuriabefolkningen till cirka 300 000, och 70 procent av dessa är kristna. De lever parallellt med muslimer och utövare av stamreligioner.

I Kenya bor kuriafolket i Migoridistriktet, medan de i Tanzania lever i Tarime-, Musoma-, Bunda- och Serengetidistriktet i Mararegionen i norra Tanzania.

DEN LÅNGA PROCESSEN med bibelöversättningen på deras språk igikuria började med Chacha Omahe, en dynamisk kristen kurialedare som tillsammans med missionären Rosemary Guillebaud översatte Markusevangeliet och Lukas-evangeliet. Dessa gavs ut 1969 respektive 1976. Chacha Omahe slutförde senare NT-översättningen, som kom att behöva en översyn, och revisionen lanserades 1996. Nu skyndar översättarna på för att kunna ge kuriafolket en helbibel.

– Bibelsällskapet i Kenya ger översättarna dagliga, månatliga och årliga mål som följs upp varje månad, och har de lyckats får de små belöningar, berättar Stephen Kimani Mwangi, ansvarig för översättning och publicering på bibelsällskapets kontor i Nairobi.

HAN OCH ÖVERSÄTTARNA ser målgången hägra och har höga förväntningar på ett nyvaknat bibelengagemang. De hoppas även att den nya bibelutgåvan ska skapa en grogrund för alfabetiseringsinsatser bland vuxna.

– Nu får kuriafolket Guds ord på det språk de förstår bäst! Det betyder massor för hur Bibeln blir mottagen, säger Stephen.

Han berättar stolt om sina översättarkollegor och beskriver dem som erfarna,

bildade, begåvade och engagerade. I den här fasen av projektet arbetar tio översättare och 30 granskare från de båda länderna med att gå igenom texterna. En pensionerad översättningskonsult från United Bible Societies deltar också i arbetet när man träffas ute i regionerna eller på huvudkontoret i Nairobi.

MEN UTMANINGARNA ÄR stora när det inte finns annat material skrivet på språket som man kan jämföra med. Det faktum att man kommer från två olika länder påverkar också samstämmigheten. – Men vi hanterar frågorna allt eftersom de dyker upp, säger Stephen.

Han är övertygad om att Bibeln på igikuria kommer att vara något som hjälper människorna att växa och utvecklas – och ta tag i sina liv. Han hoppas också att det ska bli lättare för dem att stå emot ålderdomliga traditioner som könsstympning.

När han drömmer om framtiden ser han fram emot en bibellansering kring nästa årsskifte.

– Men vi måste också organisera läskunnighetsprogram och göra lättlästa specialutgåvor med olika bibelböcker för att få de yngre läsarna att engagera sig i bibelordet, säger Stephen.

Han vill gärna att vi ber för projektet, att översättarna från både Kenya och Tanzania ska kunna samverka in i det sista, att det ska finnas medel att betala de anställda så att de kan behålla dem tills arbetet är klart och att kyrkornas ledare fortsätter att stödja projektet. Jag lovar honom att vi ska göra det.

// LOTTA RING

Ibland får flera bibelsällskap hjälpas åt för att ge ett minoritetsspråk sin bibelöversättning.

Rundresa i Det heliga landet 17–24 november!

SE DE HISTORISKA platserna och upplev de miljöer som Bibeln utspelar sig i. Vi besöker Nasaret, Gennesarets sjö, Jordanfloden, Döda havet, Jerusalem och Betlehem.

Känn dofterna och trängs med folk på Via Dolorosa och i basarerna. Du får känna på stenarna där Jesus gått.

LEDAREN DINA Katana-cho från det arabiskisraeliska bibelsällskapet är en av flera intressanta människor vi får träffa och lära oss mer av om landet och dess smältdigel av kulturer. Palestinakonflikten belyses mångsidigt.

JESUS MÖTER OSS i fantasin, genom berättande, gudstjänster och bibeldraman på de verkliga platserna. Vi företar oss även sköna och hälsosamma bad i Gennesarets sjö och Döda havet. Det går att flyga från både Arlanda och Kastrup inom resepaketet. Barnpriser finns. Reseledare är Andreas Hultsten, Bibeläventyret, och Urban Lennartsson, Bibelns värld.

Anmälan:
bibelsallskapet.se/resor
Pris vuxen: 17 900 kr (bibeläventyrare får 1 500 kr i rabatt)
Frågor: Andreas, 018-18 63 31

Jag önskar information eller material:

- ☐ Jag vill bli stödmedlem i Bibelsällskapet för
 - ☐ 200:- per år, eller ☐ 1 500:-, livslångt medlemskap
- ☐ Jag önskar läsplanen Bibelläsning & Bön 2019
- ☐ Jag vill få tidningen Bibel 4 ggr/år
- ☐ Jag vill bli fast givare varje månad via autogiro
- ☐ Jag beställer folder om Bibeläventyret, antal: _____
- ☐ Jag önskar beställningsblad för gåvogram för högtid/minne
- ☐ Jag önskar information kring att skriva testamente
- ☐ Jag beställer bibelkuriosahäftet Smaka och se, antal: _____
- ☐ Jag beställer bibeltexthäftet Räkna stjärnorna, antal: _____

Materialtips

BESTÄLL GRATIS bokmärke med bibelord via Bibelbutiken.se. Art nr 2449. Först till kvarn!

VI LÄSER hela Bibeln! Affischer med läsplan och rutor för varje bibelbok där man kan markera att man läst eller jobbat med texten. En affisch för GT och en för NT. Skickas i papprör. 70 X 100 cm. Introduktionspris för båda, 99 kr. Art nr 2081. Gå in på bibelbutiken.se och sök på ”församlingsarbete”, eller välkommen att ringa 018-18 63 39.

Kurs: Berätta om Bibeln

LEVANDE bibelberättande är en pedagogisk kurs som ger dig både kunskap och redskap att förmedla Bibelns berättelser med olika sinnen. Vi fokuserar på berättelserna runt Jerusalem, till exempel Abraham och Isak på Moria berg, Jerusalems framväxt, David, Salomo, templet, och framför allt påskveckan.

Du lär dig hur du kan berätta Jerusalemberättelserna genom att bygga upp Jerusalem av olika material som sand, snö, kuddar, filter eller klossar. Det blir även tillverkning av husmodeller och mynt. Kursen passar intresserade i alla åldrar, särskilt ledare för barn/konfirmander/äldre.

Kursledaren och prästen Urban Lennartsson tar emot oss på nybyggda Bibelns värld utanför Ängelholm. Där finns bland annat en stor Jerusalemmodell och flera uppbyggda bibliska miljöer.

Anmäl dig så snart som möjligt! Mer information finner du på bibelaventyret.se.

Anmälan: 0511-595 03 eller info@bibelaventyret.se

Tid: 10–12 juni på Bibelns värld i Starby, Ängelholm

Pris: 2 800 kr + 400 kr för litteratur (licensierad äventyrare 2 600 kr)

Klipp ut och sänd talongen till:
Bibelsällskapet, Box 1235
751 42 Uppsala

Namn _____

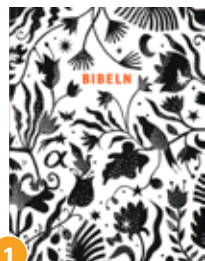
Adress _____

Postnr. _____ Ort _____

Tel _____ Mob _____

Mejl _____

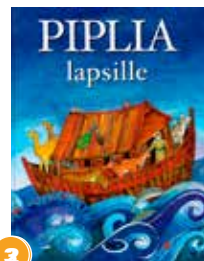
Här kan du beställa material från Bibelbutiken.se

1 Konfirmandbibel
Bibel 2000
Snitt i orange,
innehåller noter.
Pris: 269 kr
Best nr: 2453

2 Rysk bibel
Bible - Synodal
translation
22 x 15 cm, 3 cm
Pris: 189 kr
Best nr: 2427

3 Finsk barnbibel
Mer än 200
bibelberättelser,
från 8 år.
Pris: 299 kr
Best nr: 1048

4 Finsk bibel
1992 års
översättning
Evangelisk-luthersk
Pris: 299 kr
Best nr: 2448

5 Fyra franska målarhäften
24 sidor i varje häfte att färglägga och fästa
klistermärke på. 19,5 x 15 cm.
Finns att köpa separat 30 kr/st i Bibelbutiken.
Paketpris: 95 kr
**Gäller inskickad talong eller mejla
butik@bibeln.se och be om paketpris**

6 Djupare under ytan
Torgny Wirén
52 berättelser,
frågor att fundera
vidare utifrån, ett
bibelord för varje
dag under veckan
samt en bön.
Pris: 259 kr
Best nr: 2450

7 Att finna en pärla
Maria Soukka
En roman om att
leva helhjärtat!
En dag finner
Malik en pärla i en
åker. Ljuset från
pärlan träffar hans
innersta.
Pris: 189 kr
Best nr: 2455

8 Välsignelsesmycket
Föreställer den aronitiska välsignelsen
tecknad på fornhebreiska i form av en
2 700 år gammal silverrulle hittad i
Jerusalem. 23x10 mm, äkta silver.
Kedjan är 450 mm, nysilver.
Pris: 399 kr
Best nr: 861

Vill du ge bort något vackert?

*Välsignelsesmycket är tidlöst och passar
bra att ge till konfirmanden eller som
dopgåva. Med den tillhörande kedjan kan
man bära välsignelsen nära sitt hjärta.*

Vem känner du som behöver en bibel?

Vi har Bibeln och bibeldelar
på 80 språk.
www.bibelbutiken.se

Behöver du hjälp? Kontakta oss
butik@bibeln.se
018-18 63 39

Välkommen med
din beställning!

Vi är en liten butik med
stort ♥ för Bibeln

Ja tack, jag beställer följande:

- 1 _____ Konfirmandbibel **269:-**
2 _____ Rysk bibel **189:-**
3 _____ Finsk barnbibel **299:-**
4 _____ Finsk bibel **299:-**
5 _____ Franska målarhäften 4 st **95:-**
6 _____ Djupare under ytan **259:-**
7 _____ Att finna en pärla **189:-**
8 _____ Välsignelsesmycket **399:-**

Jag vill bidra till bibelarbetet med en gåva

☐ 50 kronor ☐ Valfritt belopp _____

Klipp ut och sänd talongen till:
Bibelsällskapet, Box 1235
751 42 Uppsala

Namn _____

Adress _____

Postnr _____ Ort _____

Tel _____ Mob _____

Mejl _____

Fraktkostnad och expeditonsavgift 60 kr tillkommer. Reservation för slutförsäljning. Talongen giltig till 2019-09-13
Du kan även beställa på www.bibelbutiken.se

Olika sätt att ge
en gåva till Bibelsäll-
skapets arbete.

BG 900-62 63
PG 90 06 26-3

KOLLEKT
Kontakta Lotta Ring
för info om ändamål.

AUTOGIRO
Bästa formen för
givande. Beställ talong
för avtal på 018-18 63 30
eller info@bibeln.se

TESTAMENTE
Beställ folder med tips
och råd.

SWISH
123 900 62 63

ONLINE
Skänk en gåva via
bibelbutiken.se

Det tog sin tid, men nu är Sandra Almgren en av 600 instruktörer, så kallade bibeläventyrare, som undervisar skolbarn om Bibeln.

Från skeptisk till övertygad bibeläventyrare

JAG HETER Sandra Almgren och är församlingspedagog sedan 2007 i Särö, och nu i Solberga pastorat. Under 2010 började kollegorna göra Bibeläventyr på skolorna. Min förutfattade mening var att det var för ytligt och barnsligt.

MED TIDEN SÅG jag dock kollegornas glädje när de berättade om barnens frågor och reaktioner. Jag märkte även att de barn som haft Bibeläventyret kunde mer än andra barn, vilket särskilt underlättade konfirmationsarbetet. Min nyfikenhet växte, och till slut anmälde jag mig till en instruktörskurs. Jag lärde mig oerhört mycket!

DEN KREATIVA pedagogiken var inte alls ytlig, utan har ett

djup som skapar nyfikenhet för Bibels berättelser. Berättelserna är valda med omsorg, och vi kursdeltagare lärde oss hur vi kan förmedla dem på kreativa sätt. Det har gjort mig till en bättre pedagog, och jag vågar ta ut svängarna och berätta med mer inlevelse.

I mitt arbetslag tycker vi att det är viktigt att berätta om Bibels berättelser. Därför har vi byggt upp ett Bibeläventyrs-team med sex instruktörer. Alla barn här i Solberga pastorat kommer att få uppleva ett spännande Bibeläventyr! När eleverna dras in i dramat blir de snabbt engagerade. Lärarna ler och det blir en positiv stämning. Bibeläventyret är ett väldigt bra koncept!

// SANDRA ALMGREN

Det här är Svenska Bibelsällskapet: Svenska Bibelsällskapets uppdrag är att göra Bibeln översatt, känd, tillgänglig och använd i Sverige och i andra länder. Visionen är att ständigt öppna nya möjligheter till möten mellan människor och Bibeln. Att översätta och sprida Bibeln och hjälpa människor i olika livssituationer och sammanhang att ta del av Bibels texter ingår därför i målsättningen för arbetet. Vi är en ekumenisk ideell förening som leds av en styrelse och ett huvudmannaråd. Huvudmannarådet består av representanter för kyrkor och samfund i

Sverige, Svenska Akademien, Vitterhetsakademien och Ekumeniska rådet i Finland.

Svenska Bibelsällskapet är en del av en världsvid gemenskap av 149 självständiga, nationella bibelsällskap förenade i United Bible Societies (UBS). Via UBS stödjer vi med hjälp av våra givare en rad internationella projekt som kretsar kring bibelöversättning, bibelspridning, mission och humanitära insatser. Vi drivs med hjälp av gåvor och har 90-konto.

90 KONTO SVENSK
INSAMLINGS
KONTROLL

Kalendar

10-12 juni

Berättarkurs, "Bibels värld". Se sid 13.

17 augusti

Officiell invigning av "Bibels värld" i Starby, Ängelholm. Biskop Åke Bonnier och Anders Blåberg på plats. Köp biljetter via bibelsvarld.nu
För information: urban@bibeln.se

23-25 augusti

Lansering av den nordsamiska bibeln (hela GT och NT) i Kautokeino, Nordnorge. Firandet utgörs inledningsvis av en populärvetenskaplig konferens vid Samiska högskolan. Den startar med registrering och lunch kl. 11.30 fredagen den 23/8. Konferensen fortsätter under hela lördagen med föreläsningar, panel-samtal och kulturinslag. Söndagen den 25/8 tas bibeln emot i en högtidlig gudstjänst i Kautokeino kyrka. Intresse för deltagande kan anmälas till: mikael.winninge@bibeln.se

26-29 augusti

Utbildning till bibeläventyrare i GT, Hjortsbergagården, Alvesta.

14-15 september

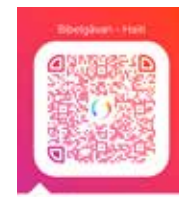
Mottagande av den nordsamiska bibeln i Sverige i Kiruna. För mer information om programmet, kontakta Svenska kyrkan i Luleå stift.

14-16 oktober

Bibeläventyrets instruktörskurs NT, Härnösands folkhögskola.

4-7 november

Bibeläventyrets instruktörskurs GT, Piperska, Lundsbrunn.

BIBEL
SÄLLSKAPET

Bibelledaren Michael Perreau

Michael Perreau, ledaren för United Bible Societies (UBS), hälsade nyligen på i Sverige för att träffa Svenska Bibelsällskapets styrelse och huvudman-naråd. Michael har aldrig fått läsa Bibeln på sitt eget modersmål kristang, men kämpar för att göra Bibeln tillgänglig på så många språk som möjligt.

MICHAEL PERREAU är generalsekreterare för världens 149 förenade bibelsällskap. Från början kommer han från ett litet sammanhang, fiskebyn Kristang på Malaysias kust, ett av de första små samhällena i landet där kristen tro fick fäste.

Michael har länge trott att han aldrig skulle få chansen att läsa Bibeln på sitt hjärtas språk, men på senare tid har han ändå börjat hoppas en smula eftersom dottern är intresserad och läser till lingvist. Så länge arbetar han och brinner för att andra språk ska få sina bibelöversättningar.

Av de 7 350 språken i världen, inklusive teckenspråk, finns 692 språk med hela Bibeln tillgänglig i dag. Dessa språk talas av 5,6 miljarder människor. Det betyder att cirka 1,5 miljarder människor inte har tillgång till hela Bibeln på ett språk de förstår. Av dessa är 246 miljoner människor utan någon bibeltext över huvud taget.

MICHAEL POÄNGTERAR att alla de människor som har tillgång till Bibelns texter i dag har det tack vare andras trohet till uppdraget, deras uppoffringar och ge-

nerositet. När en tredjedel av kristenheten lever under förföljelse och ofrihet är det än viktigare att ta solidariskt ansvar.

– Jag har en äldre översättare i ett av mina team i Asien som berättat hur han blev förgiftad tillsammans med sin familj för att han arbetade med Bibeln. Han överlevde, men alla övriga i familjen dog. Där förstår man vilket pris en del fått betala under resans gång, säger Michael.

Historien visar att bibelarbetet är en grannliga balansgång, och det gäller att agera vist och förnuftligt för att fortsätta kunna göra det man vill.

– Till exempel är vår webbplats den enda bibelsidan som är öppen i Kina.

// LOTTA RING

305 miljoner biblar till världen på ett decennium

ÅR 2018 DISTRIBUERADE bibelsällskapen i världen mer än 38 miljoner helbiblar. Den årliga bibelspridningen har ökat stadigt sedan 2010, vilket återspeglar efterfrågan på biblar och bibelsällskapens enorma ansvars-åtagande att sätta Guds ord i händerna på alla som vill ha det.

2018 VAR 17 PROCENT av alla helbiblar internetnedladdningar – och globala språk som span-

ska, engelska och portugisiska toppade listan med cirka en miljon nedladdningar per språk.

FLER NYA TESTAMENTEN distribuerades under 2018 än tidigare detta årtionde. Nästan 15 miljoner tryckta NT tillhandahölls, mestadels i Asien där kristendomen är en minoritetsreligion.

SAMMANLAGT distribuerades mer än 354 miljoner bibelskrifter av skiftande slag, inklusive mindre häften för lästräning. Dessa siffror är sammanställda utifrån 2018 års bibelrapportering från de 149 bibelsällskapen och inkluderar lokal försäljning och export av biblar och skrifter.

Efter 25 år som kristen tog Ma Wen i Kina emot sin allra första bibel 2018.

FOTO: HANS SÄGRUSTEN